

ÅLANDS
STATISTIK

UTREDNINGSGSBYRÅ

**Verksamhetsprogram för ÅSUB
2016 - 2019**

Innehåll

1. ÅSUBs uppdrag och styrning	2
2. Vision och övergripande mål	3
3. Kvalitets- och utvecklingsstrategier för att nå de övergripande målen	4
3.1 Aktiv förmedling och interaktion med användarna	4
3.2 Underlätta för uppgiftslämnarna	6
3.3 Ökad växelverkan med samarbetspartners.....	7
3.4 Utveckla kompetenserna och metoderna samt trygga arbetsklimatet.....	8
3.5 Teknisk förnyelse och säker datahantering.....	9
4. Strategiska fokusområden för programperioden	10
4.1 Horisontella fokusområden.....	10
4.2 Individen i samhället.....	11
4.3 Bärkraftiga välfärdssystem	12
4.4 Bärkraftig offentlig sektor.....	13
4.5 Bärkraftig ekonomi och miljö.....	13
4.6 Övriga utvecklingsområden och –projekt.....	15
5. Organisering av verksamheten och finansieringsstrategi för att förverkliga programmet	16
Bilaga.....	18

1. ÅSUBs uppdrag och styrning

Enligt gällande lagstiftning har Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) som uppgift att verka som officiell statistikmyndighet och utöver detta även bedriva utrednings- och forskningsverksamhet (LL 1993/116). Enligt självstyrelselagen har landskapet behörighet rörande statistik om förhållandena inom Åland. En av huvuduppgifterna är alltså att handha det officiella åländska statistikväsendet. Den mer konkreta statistikproduktionen regleras i särskild lagstiftning (LL 1994/42). Tyngdpunkten inom utrednings- och forskningsverksamheten bör enligt motiven till lagen om ÅSUB ligga på det samhällsekonomiska området.

ÅSUB leds av en direktion bestående av sakkunniga och representanter för de som efterfrågar byråns tjänster. I gruppen ingår två sakkunniga med kompetens och erfarenheter från nationell statistikproduktion samt universitetsbaserad forskningsverksamhet utanför Åland. Därtill är såväl centralförvaltningen som den kommunala sektorn och det privata näringslivet representerat i direktionen. Direktionen leder och övervakar verksamheten och beslutar om ÅSUBs verksamhetsprogram.

Enligt 4 § i lagen om ÅSUB uppställer landskapsregeringen de övergripande målen för verksamheten på förslag av direktionen. Utgående från de av regeringen fastställda målen beslutar direktionen om inriktningen på servicen och den övriga verksamheten samt om en årligen återkommande verksamhetsplan.

Som kompletterande operativt utvecklings- och styrdokument kan direktionen även utarbeta mer långsiktiga riktlinjer och program för ÅSUBs verksamhet. För att knyta ÅSUBs utvecklingsarbete och prioriterade inriktningar närmare mandatperioderna för regeringen samt för att öka möjligheterna för landskapsregeringen att få kunskapsunderlag och analyser inom de områden som de prioriterar har direktionen beslutat att övergå till fyraåriga verksamhetsprogram från och med 2016.

Ledningen och utvecklingen av den operativa verksamheten inom ÅSUB handhas av direktören som i sin tur är ansvarig för verksamheten inför direktionen. Den dagliga verksamheten inom ÅSUBs två verksamhetsområden leds av en statistik- och en utredningschef. I enlighet med arbetsordningen ingår direktören och enhetscheferna i ÅSUBs ledningsgrupp där aktuella frågor bereds och samordnas. samarbete

2. Vision och övergripande mål

Tillgång på tillförlitlig statistik är ett viktigt grundelement i en modern demokrati. ÅSUB sörjer för tillgången på tydligt framställd, opartisk och tillförlitlig statistik som underlag för beslut, analys och debatt. Enligt lagen som reglerar ÅSUBs verksamhet ska landskapsregeringen, på förslag från direktionen, anta en övergripande målsättning för verksamheten. Syftet med de övergripande verksamhetsmålen är att säkra att de resurser som huvudmannen tillför ÅSUB används på bästa möjliga sätt och för de uppgifter som förutsätts av ÅSUB som officiell statistikmyndighet. Målsättningen är också styrande för vilken typ av forskningsuppgifter som ÅSUB i första hand bör inrikta sin utredningsverksamhet mot.

ÅSUBs övergripande mål har FN:s grundläggande principer för officiell statistikproduktion som bas och följer Riktlinjer för europeisk statistik (Statistics Code of Praxis) som har tagits fram av Eurostat.

Den av landskapsregeringen antagna långsiktiga visionen för verksamheten inom ÅSUB lyder:

ÅSUBs roll som ledande producent av fakta och analysunderlag för den långsiktiga utvecklingen av det åländska samhället utvecklas och stärks. ÅSUBs förmåga till nytänkande och anpassning till brukarnas behov utvecklas. Kännedomen om ÅSUB som officiell statistikmyndighet och kvalificerad forskningsmiljö stärks och sprids inom relevanta miljöer inom såväl som utanför Åland.

Övergripande mål och prioriteringar

För att uppnå visionen om ÅSUB ska följande målsättningar prioriteras och genomsyra verksamheten:

- ÅSUBs status som oberoende myndighet innebär att de producerade resultaten av verksamheten inte får styras av utomstående intressen
- Resultaten ska så långt som möjligt publiceras i sådan form att de är lätta att förstå och använda
- Samtliga produkter skall tillgodose användarnas och beställarnas kvalitetsbehov med beaktande av tillgängliga resurser
- Produktionen inom ÅSUB skall vara samhällsrelevant, aktuell och tillgänglig för användarna
- Resultat och erfarenheter ska spridas till relevanta myndigheter och andra aktörer inom och utanför det åländska samhället
- Det fasta anslaget från huvudmannen skall säkra åtagandet som Ålands officiella statistikmyndighet

- ÅSUB skall vara en attraktiv arbetsgivare som förmår dra till sig och behålla personal med hög kompetens

3. Strategier och aktiviteter för att nå de övergripande målen

För att uppfylla de övergripande mål som landskapsregeringen har fastställt prioriterar ÅSUB fem strategier i utvecklingsarbetet. Samtliga prioriterade strategier är centrala för att bygga vidare på det starka förtroendekapital som kännetecknar ÅSUBs verksamhet. För ÅSUBs fortsatta verksamhetsförutsättningar är förtroendet bland såväl användare som uppgiftslämnare och samarbetspartners helt avgörande.

3.1 Aktiv förmedling och interaktion med användarna

Utveckling av informationen om ÅSUBs statistik, produkter och en generellt ökad synlighet för ÅSUB i omvärlden har hög prioritet under programperioden.

Bland målgrupperna för verksamheten är landskapsregeringen, lagtinget och olika landskapsmyndigheter betydelsefulla. Den övergripande målsättningen för såväl statistikproduktionen som analysverksamheten är i hög grad knuten till ett växande behov av kvalificerat beslutsunderlag inom självstyrelsens organ och processer. Efterfrågan på ÅSUBs utredningskompetens kommer till exempel från de delar av centralförvaltningen som ansvarar för finanspolitik, planering- och utveckling samt lagberedning.

Även kommunerna och den kommunala sektorns organ är betydelsefulla användare av ÅSUBs produkter och tjänster.

En tredje målgrupp är det åländska näringslivet och dess organisationer som numera i allt högre grad utnyttjar ÅSUBs produktion i sin interna såväl som mer utåtriktade verksamhet. Även arbetsmarknadens parter är en viktig målgrupp.

Den fjärde betydelsefulla målgruppen är media, utbildning och skolor, studerande och forskare samt den breda allmänheten bland vilka vilka inte minst ÅSUBs statistikprodukter är efterfrågade.

Utöver dessa fyra mycket viktiga målgrupper inom Åland finns även en växande efterfrågan på ÅSUBs statistikprodukter och analysverksamhet utanför Åland. Bland beställarna finns här inte bara Statistikcentralen utan även bl. a. Danmarks Statistik och Nordiska ministerrådet. Sedan några år tillbaka levererar ÅSUB också åländska

data till FNs internationella statistikbyrå. ÅSUBs utredningsrapporter och forskningskapacitet efterfrågas i en rad olika sammanhang utanför Åland, i nationellt och internationellt finansierade forskningsprojekt.

Målet är att användarna lätt ska hitta den information och fakta som de söker och att de aktuella uppgifterna finns presenterade på ett lättillgängligt och lättförståeligt sätt. Hemsidan (www.asub.ax) är idag den viktigaste kanalen för förmedling av ÅSUBs produkter och verksamhet. Tillgången på statistik och analys på hemsidan utvecklas och växer kontinuerligt.

I början av programperioden förnyas ÅSUBs hemsida med en ny plattform som möjliggör en responsiv hemsida, dvs att användargränssnittet anpassas efter om informationen söks via dator, läsplatta eller mobiltelefon. Sökmöjligheterna blir mer omfattande och temaområdena utvecklas. Utvecklingen av tvärsektoriella teman skapar också större utrymme för anpassade analyser för olika målgrupper, ökad användning av kartor, snabba indikatorer och översikter. Den nya plattformen ger därtill möjligheter för mera levande nyhetspresentationer. Användaren erbjuds också i ökad utställning möjligheten att söka mer information inom ett område eller tema, allt för att i ökad utsträckning tillgängliggöra statistiken och de övriga produkterna.

En uppdatering av programverktyget PX-web för databaser på hemsidan underlättar för användaren att använda ÅSUBs databank och ger möjligheter för att skapa färdigt anpassade tabeller för sådan information som efterfrågas mest.

Även andra insatser för att öka kännedomen om ÅSUBs statistikprodukter, forskningsresultat och -kapacitet hos viktiga användare kommer att ges hög prioritet. Dels erbjuds vid varje större projektleverans även en muntlig presentation av resultatet och de möjligheter projektresultatet ger för uppdragsgivare och andra intressenter, dels ordnas årligen åtminstone en större informationsinsats i form av seminarium eller work shop, där resultatet från flera projekt presenteras för en bredare målgrupp.

ÅSUB kommer under perioden även att jobba målmedvetet med att underlätta för media att använda nyhetsmaterialet och statistikdatabaserna. Inom större projekt följer ÅSUB i högre grad upp hur resultatet har uppfattats och använts av intressenterna.

3.2 Underlätta för uppgiftslämnarna

Utvecklingen av hur data och grunduppgifterna för statistiken samlas in har varit snabb de senaste åren. Användning av registerstatistik och utdrag ur uppgiftslämnarnas datasystem har ökat markant. ÅSUB ska underlätta uppgiftslämnarnas insatser genom att dels möjliggöra att på ett säkert sätt överföra utdrag ur uppgiftslämnarnas system, dels bör ÅSUB anpassa inlämningen efter uppgiftslämnarnas förutsättningar. Många mindre uppgiftslämnare har inte samma tekniska möjligheter som resursstarkare organisationer. I samband med större förändringar av insamlingsmetoderna görs särskilda informationsinsatser riktade till de berörda uppgiftslämnarna.

ÅSUB är nyckelaktören i det vida åländska statistiksystemet – en väl utarbetad struktur av myndigheter, organisationer och företag som levererar eller på olika sätt hanterar den typ av mikrodata som ÅSUB bearbetar och publicerar i form av officiell statistik. ÅSUB informerar löpande om statistikens roll i samhället och motiverar uppgiftslämnarna. En fortsatt lyhördhet och anpassningsförmåga är nycklarna till ett produktivt och smidigt statistiksystem även framöver. ÅSUB prövar kontinuerligt nya möjliga informationskällor för att minska uppgiftslämnarbördan.

Att ÅSUB är Ålands officiella statistikmyndighet betyder inte att byrån producerar all åländsk statistik. ÅSUB använder dels primärdata som tas fram av andra myndigheter och organisationer, dels återges statistik som har producerats av olika fackmyndigheter och -organisationer. En särskilt viktig datakälla är de olika register över befolkning, skatter, företag och liknande som behöriga sektormyndigheter ansvarar för. Även här har ÅSUB en aktiv dialog med registermyndigheterna för att säkerställa att uppgifterna ges på ett sådant sätt att de fyller de statistikbehov Åland har.

Också andra nationella statistikmyndigheter, såsom den finländska Statistikcentralen med vilken ÅSUB har samarbetsavtal, men också de övriga nordiska statistikmyndigheterna samt Eurostat, har olika typer av statistik som används inom verksamheten – såväl inom statistikproduktionen som i analysverksamheten. I många fall, som till exempel inom turiststatistiken, utbildningsstatistiken, kommunala ekonomi- och verksamhetsstatistiken samt delar av den ekonomiska såväl som miljöstatistiken, produceras dock primärdata av ÅSUB och överförs sedan enligt avtal till Statistikcentralen för deras behov.

Under programperioden ökar möjligheterna att lämna in uppgifter elektroniskt. ÅSUB upphandlar och tar i bruk ett anpassat system för säker överföring av data som möjliggör att även uppgifter som kräver hög säkerhet och sekretess kan lämnas in elektroniskt.

Även inom utrednings- och forskningsverksamheten är ÅSUB beroende av externa uppgiftslämnare och informatörer. Också inom den verksamheten är ÅSUB en lyhörd part och utvecklar insamlingsmetoderna för att göra uppgiftslämningen så lätt som möjligt.

3.3 Ökad växelverkan med samarbetspartners

Såväl inom statistikproduktionen som inom utrednings- och forskningsverksamheten är ÅSUBs beroende av ett aktivt samspel med partners inom och utanför Åland. En aktiv dialog som uppmuntrar till informationsutbyte mellan aktörerna är en målsättning i ÅSUBs kontakter för att gynna tillgången på information om projektefterfrågan och andra aktiviteter.

Inom Åland kan myndigheter, branschorganisationer, föreningar och företag verka som såväl uppdragsgivare som partners eller uppgiftslämnare. Inom större projekthelheter organiseras aktiviteterna så att ÅSUBs oberoende säkras även då samverkan sker med enskilda intressenter.

För att dels utveckla ÅSUBs kompetenser, dels ta tillvara de kompetenser som ÅSUB har prioriterar ÅSUB utveckling av samarbetet med institut och organisationer utanför Åland högt under programperioden. Bland partnerna utanför Åland kan t ex nämnas Ruralia institutet vid Helsingfors Universitet, forskningsinstitutet CERE vid Umeå Universitet, Nordregio, Sweco, PwC, Kontigo, Statens ekonomiska forskningsinstitut VATT, Nordiska Ministerrådet, EU-kommissionen, Världsbanken samt ytterligare olika institut och konsultbolag i Norden.

Eftersom ÅSUB är en för sitt sammanhang liten institution med relativt få medarbetare är nätverken av samarbetspartners särskilt väsentliga. Genom nätverken kan ÅSUB knyta samman kompetensområden som organisationen inte täcker in själv inom t ex miljö, teknik och vårdrelaterade frågor. Ett kompletterande tillvägagångssätt att utveckla dessa kontakter är att bygga nätverk av fria medarbetare och enskilda aktörer inom och utanför Åland för att vidga projektmöjligheterna och göra förutsättningarna för projektgenereringen flexibla. Modellen ger också möjligheter att upprätthålla kompetens vid ekonomiskt strama förhållanden.

Efterfrågan på ÅSUBs personal som föreläsare och seminarieledare utanför Åland är växande och utgör ett viktigt led i utvecklingen av synligheten och nätverken utanför Åland.

3.4 Utveckla kompetenserna och metoderna samt trygga arbetsklimatet

ÅSUBs verksamhet är till betydande delar forskningsbaserad och förutsätter därför god kännedom om för verksamheten relevant vetenskaplig teoribildning och utvecklingen av metoderna inom området. Arbetsuppgifterna kräver en gedigen metod- och databearbetningskunskap hos de anställda. En väl överlagd satsning på personalens teoretiska och metodmässiga kompetens är därför av strategisk betydelse för ÅSUBs långsiktiga utveckling. Även utvecklingen av presentationsmetoder och -verktyg är viktiga och prioriteras under de närmaste åren.

Under perioden för fyraårsprogrammet kommer arbetet med att utveckla personalens kompetens dels att styras av det sedan tidigare utarbetade kompetensutvecklingsprogrammet, dels sker en aktiv omvärldsbevakning inom såväl metod- som sakområdena. Alla inom personalen erbjuds möjligheter att förkovra och uppdatera kunskaperna varje år, var och en av medarbetarna ska säkras tid och resurser för kompetensutveckling. I kompetensutvecklingsprogrammet, fastställs och koordineras de prioriterade satsningarna i form av utbildning, självstudier, deltagande i seminarier samt anlitande av externa konsulter med mera. Personliga mål för kompetensinsatsernas inriktning och omfattning ställs upp inför varje år. Alla medarbetare tar även själva ett betydande ansvar för utvecklingen av den egna kompetensen.

ÅSUBs praxis med interna seminarier för metodutveckling och spridning av projektresultat fortsätter. Medarbetare som deltagit i externa kurser och seminarier delar med sig av det mest relevanta innehållet för ÅSUBs övriga personal. Vid stora projekt håller ÅSUB interna uppstarts-, process- och slutseminarier. De interna seminarierna säkerställer att alla idéer, kunskaper och möjliga metoder tas till vara i projektet samt att resultaten ter sig rimliga och presenteras på ett tydligt och lättillgängligt sätt.

Under den här fyraårsperioden kommer det att ske pensionsavgångar inom ÅSUBs personal. Överföringen av kompetens och personbunden kunskap säkras genom systematisk planering inom varje produktionsområde. Fortsatt dokumentering samt löpande uppdatering av dokumentationen av hela produktionskedjan (manualer) för varje produkt är fortsatt högt prioriterat för att säkerställa kvaliteten och tillförlitligheten.

ÅSUBs personal kompletterar varandra inte bara fack- och erfarenhetsmässigt, utan även vad gäller personliga styrkor och kunnande. Den mångfald i kompetenser, erfarenheter och kunskaper som finns representerade i personalstyrkan har gett en god grund för ett dynamiskt arbetsklimate där de kompletterande styrkorna och kunnandet på ett fruktbart sätt bidrar till ÅSUBs produktion och utveckling av verksamheten. ÅSUBs verksamhet präglas av ett öppet och tillåtande arbetsklimate som tydligt gynnar arbetsprocesserna och prestationerna. Respekten och förtroendet

för kunnandet inom arbetsgemenskapen är stort.

Under programperioden kommer ÅSUB aktivt att jobba för att upprätthålla den positiva gruppdynamiken och det goda arbetsklimatet genom att medvetet planera arbetsfördelningen och projektlogistiken så att dynamiken tas till vara och får näring. Personalen stöder varandras styrkor i såväl det löpande arbetet som i utvecklingsinsatserna. Därutöver kommer ÅSUB att fortsätta ordna sociala aktiviteter och utvecklingsdagar som bidrar till arbetsgemenskapen och gruppandan.

3.5 Teknisk förnyelse och säker datahantering

ÅSUBs verksamhet är starkt beroende av en modern och omfattande IT-infrastruktur som möjliggör en fortlöpande effektivisering inom olika delar av ÅSUBs produktionsprocesser.

Processen med att erbjuda nya och mer användarvänliga webbformulär och uppgiftsinlämningsverktyg fortsätter under perioden och kompletteras med system för säker dataöverföring för uppgiftslämnarna. Utvecklingsarbetet koordineras med utvecklingen av den nya plattformen för ÅSUBs hemsida.

Nya programvaror för analys introduceras. Den finländska mikrosimuleringsmodellen Sisu anpassas till den åländska lagstiftningen och förutsättningarna samt börjar tillämpas som analysverktyg för landskapsregeringens reformprocesser och lagförslag.

Även arbetet med att utveckla SQL-databaser och arkitekturen för dessa databaser fortgår med hög prioritet under programperioden. Nya statistikområden förs över till SQL och arkitekturen systematiseras och dokumenteras. Dessa databaser förenklar och förenhetligar databearbetningen inom ÅSUB.

För att trygga säkerheten i ÅSUBs produktions- och datahanteringsprocesser sätts särskild fokus på datasäkerheten i det interna kvalitetsutvecklingsarbetet under de närmaste åren genom att prioritera datasäkerheten både i kompetensinsatserna och det tekniska utvecklingsarbetet.

4. Strategiska fokusområden för programperioden

Programmets strategiska fokusområden har valts med ÅSUBs övergripande mål som utgångspunkt och med ambitionen att stöda landskapsregeringen och övriga åländska beslutsfattare inom de politikområden som är aktuella och prioriterade under perioden. I programmet har statistikproduktionen och utrednings- och forskningsverksamheten hanterats som en samlad resurs i strävan att fylla målsättningarna. Det bör dock framhållas att omfattningen på genomförandet av fokusområdena är beroende av den resurstilldelning ÅSUB får genom landskapets budget och i form av projektfinansiering under perioden.

4.1 Horisontella fokusområden

Tre horisontella fokusområden genomsyrar alla prioriterade fokusområden och ÅSUBs hela verksamhet, nämligen genusperspektivet, hållbar utveckling samt självstyrelsen.

När det gäller statistik över kvinnor och män samt flickor och pojkar redovisas uppgifter efter kön alltid då det är möjligt och relevant. Vid varje projekt bedöms särskilt om frågan som utreds har ett genusperspektiv som bör lyftas fram. Därutöver producerar ÅSUB särskilda produkter och rapporter för att belysa situationen för kvinnor och män på Åland. I ett kontrakt som omfattar hela programperioden har ÅSUB fått i uppdrag att producera en genusanalys som bilaga till landskapets budget varje höst. Därutöver ges fickstatistiken "På tal om jämställdhet" ut hösten 2016. På ÅSUBs hemsida finns ett särskilt temaområde om kvinnor och män där olika slag av produkter med genusperspektiv finns samlade. Temaområdet utvecklas efter hand.

Hållbarhetsperspektivet ska beaktas i all ÅSUBs dagliga verksamhet. Därutöver deltar ÅSUB i utvecklingen av hållbarhetsindikatorer för hela landskapets hållbarhetsstrategi. Även när det gäller kommunernas verksamhet deltar ÅSUB i utvecklingen av nyckeltal inom hållbarhetsområdet. Temaingången om hållbar utveckling på ÅSUBs hemsida innehåller omfattande data och tidsserier om såväl ekologisk, social som ekonomisk hållbarhet. Hållbarhetsperspektivet synliggörs i alla projekt där perspektivet är väsentligt.

Merparten av den statistik och de rapporter som ÅSUB producerar har som syfte att stöda beslutsfattarna inom självstyrelseorganens olika delar och nivåer. ÅSUBs produktion har därför som ett övergripande fokus att beakta självstyrelseorganens behov och verksamhetsområden i den löpande produktionen.

4.2 Individen i samhället

Den ökade tillgången på mikrodata har förbättrat möjligheterna att belysa situationen för individen i samhället ur många perspektiv. Inom befolkningsstatistiken inriktas utvecklingsarbetet på att åskådliggöra flyttningsströmmarna bättre och att ta fram mera uppgifter om inflyttade samt personer födda utanför Norden. Ett utvecklingsprojekt är också att producera mer omfattande statistik om familjer och hushåll utgående från registeruppgifter. Vidare utvecklas publiceringarna och databaserna så att informationsinnehållet och användbarheten förbättras.

Integrationsperspektivet finns med även inom andra relevanta statistikområden för att exempelvis kunna visa inflyttades placering inom arbetsmarknad, utbildningsväsende och beslutsfattande. Indikatorerna om integration som ÅSUB tog fram på beställning av landskapsregeringen uppdateras och följs upp.

I statistiken över lagtings- och kommunalvalet, liksom i statistiken över de förtroendevalda som görs i samarbete med Ålands Kommunförbund, kan uppgifterna om representativitet utökas genom samkörning av data. I valdeltagandeundersökningen, som görs på uppdrag av landskapsregeringen, är det viktigt att följa upp de planerade reformerna gällande sänkt rösträttsålder och e-röstning. Äldre valstatistik tillgängliggörs i mån av möjlighet.

En större arbetskraftsundersökning planeras i samverkan med Statistikcentralen för att få en klarare bild av brister och luckor i sysselsättningsstatistiken, framför allt för pendling över gränser och för unga utan sysselsättning och studieplats. Tillgången till individmaterial gällande arbetslösa och övriga arbetssökande ger möjligheter att utveckla arbetslöshetsstatistiken.

Inom utbildningsstatistiken fortsätter arbetet med att förbättra statistikunderlaget genom komplettering från olika källor av individdata. Olika möjligheter till förbättring och utveckling av statistiken undersöks i samverkan med andra statistikproducenter. För den individbaserade statistikens del är det centralt med en fortsatt utbyggnad och utveckling av det SQL-baserade databassystemet.

Inom utredningsverksamheten utnyttjas och lyfts de dimensioner av individens verksamhet i samhället fram som är relevanta för respektive projekt. Den växande andel av invånarna som talar något annat språk än svenska som modersmål beaktas i undersökningarnas genomförande. Det här växande behovet kan bland annat mötas med att översätta enkäter och deras instruktioner till flera språk och erbjuda tolkhjälp vid intervjuundersökningar.

Olika utredningsprojekt som kan tänkas bli aktuella och prioriteras under

programperioden är samspelet mellan integration och arbetsmarknad samt ungas och äldres deltagande på arbetsmarknaden. Ett redan påbörjat projekt som tangerar temat är språkkunskapernas roll i det åländska näringslivet. Projektet kommer att färdigställas under 2016. Publiceringen av arbetsmarknadsbarometern fortsätter och utvecklas för att möta analysbehovet.

Under början av programperioden genomförs även en enkätundersökning om ålänningarnas alkohol- och narkotikabruk samt spelvanor. Syftet med undersökningen är att kartlägga ålänningarnas alkoholvanor, spelvanor och bruket av droger samt att jämföra hur vanorna och mönstren har förändrats över åren.

4.3 Bärkraftiga välfärdssystem

En viktig utmaning för det offentliga Åland av idag är att hitta strukturer och system som tryggar välfärden för ålänningarna långsiktigt. Mångsidiga besluts- och diskussionsunderlag inom det här området är helt avgörande för beslutsfattarna.

Statistiken om inkomster och skatter utökas fortsättningsvis med sikte på att utvidga publiceringen av inkomst- och inkomstfördelningsstatistik för att tillsammans med uppgifter om avgifter och transfereringar kunna belysa den ekonomiska situationen för olika grupper av individer och hushåll. Behovet av en ny studie om ekonomisk utsatthet och social trygghet har framhållits av landskapsregeringen och kan genomföras mot slutet av programperioden såvida finansiering erhålls.

Arbetet fortsätter med att ta fram utökad statistik om sociala transfereringar och socialservicens resurser och utnyttjande. ÅSUB följer förnyelsen av socialvårdslagstiftningen och anpassar vid behov statistiken till de förändringar som görs.

Statistiken om hälsa och sjukvård utökas genom mer frekvent utnyttjande av uppgifter från ÅHS och Institutet för hälsa och välfärd (THL). Mera statistik om området tillgängliggörs på hemsidan och även i de nämnda specialpubliceringarna gällande könsuppdelad statistik. Enligt ett nytt avtal med THL levererar ÅSUB verksamhetsstatistik om kommunernas sociala sektor till THL i stället för till Statistikcentralen. Avtalet ger också ÅSUB möjlighet att utnyttja alla data om hälsa och välfärd gällande Åland som THL har tillgång till via andra källor än ÅSUB. Vid utarbetandet av en ny folkhälsorapport har ÅSUB möjlighet att bidra med statistik och underlag.

Under programperioden tar ÅSUB i bruk Statistikcentralens SISU-mikrosimuleringsmodell. Med hjälp av en anpassad version av SISU-modellen kan ÅSUB göra beräkningar av hur olika förändringar i skatter, avdrag och sociala förmåner eller avgifter påverkar hushållens ekonomiska situation på Åland.

Mikrosimuleringsmodellen kan således också användas för bedömning av effekter kring en eventuell tandvårdsreform eller införande av servicesedlar inom vården. Vi förutser en ökande användning av ÅSUBs utredningskompetens i samband med lagberedningen inom området samt för finanspolitiska åtgärder.

4.4 Bärkraftig offentlig sektor

En målsättning är att få ett bättre helhetsgrepp om den offentliga sektorns ekonomi, såsom transaktioner mellan olika delar av sektorn, och även utvecklad statistik över de offentligt anställda. Statistiken över den offentliga ekonomin utvidgas med särskild inriktning på landskapets ekonomi samt jämförelser inom den offentliga sektorn. Vidare finns det behov av utvecklad statistik över skatterna, bland annat med sikte på att kunna precisera skattetrycket.

När det gäller lönestatistik blir uppgifterna för landskapet mer omfattande och om datatillgången och resurserna medger publiceras statistiken för hela offentliga sektorn årligen i stället för vartannat år.

Utredningar kring omorganisationen och finansieringen av offentliga sektorn kommer att vara i fokus genom flera större projekt under perioden. Flera omfattande projekt om Ålands kommunstruktur och kommunernas finansiering är aktuella. ÅSUB bidrar med statistik och kunskapsunderlag till kommunutredningen och genomför en stor enkätundersökning riktad till invånarna på Åland. Vidare görs djupgående förberedelse- och utredningsarbete inför revideringen av självstyrelselagen. Därtill medför omorganiseringen av social- och hälsovården samt regionförvaltningen i riket behov av analysunderlag även för effekter på åländsk ekonomi och förvaltning.

ÅSUBs numeriska jämviktsmodell har med framgång använts i flera utredningar som tangerar temat och kan även användas i kommande studier. Databasen för jämviktsmodellen kommer att uppdateras, till exempel gäller det de olika parametervärden som styr den offentliga sektorns (åldersrelaterade) kostnader. Kommande förnyelser av beskattning, offentliga sektorns organisation och självstyrelsens finansiering ska också beaktas och bearbetas in i modellen.

4.5 Bärkraftig ekonomi och miljö

Hållbar utveckling förutsätter att ekonomisk utveckling går hand i hand med miljöhänsyn. En långsiktigt bärkraftig ekonomi och miljö förutsätter ett mångsidigt belyst kunskapsunderlag för beslut och debatt.

Inom nationalräkenskaperna finns utvecklingsbehov när det gäller att belysa de externa transaktionerna och för att ta fram jämförbara miljöräkenskaper. ÅSUB deltar

även i utvecklingen och synliggörandet av hållbarhetsredovisningarna för det åländska näringslivet.

En ny konsumtionsundersökning genomförs för närvarande. Resultaten blir färdiga under programperioden och bidrar till kunskapen om utvecklingen av hushållens konsumtionsmönster. Projektet att tillsammans med företagen förfinas lönestatistiken för privata sektorn så att den även beaktar företagens arbetsvärderingssystem fortsätter.

För statistiken över byggandet är det viktigt att trygga datatillgången som i viss mån har varit problematisk. Arbete pågår för att få tillgång till mikrodata om bostads- och byggnadsbeståndet, vilket skulle utöka möjligheterna att producera statistik inom området betydligt.

Inom turiststatistiken utvecklas insamlingen genom förbättrade möjligheter att lämna in uppgifter elektroniskt. För att möjliggöra fördjupad analys av det maritima klustret utvecklas sjöfartsstatistiken ytterligare.

När det gäller statistik om jord- och skogsbruk samt fiske är målsättningen att kunna utveckla statistiken om ekologisk livsmedelsproduktion.

Inom området miljö, energi och geografi är ett mål att kunna få fram en mera samlad energistatistik med speciellt fokus på förnyelsebar energi. En bättre statistik över markens användning och eventuellt också en kartläggning av jordägandet kan vara av intresse, men är beroende av datatillgången.

För att kunna utveckla statistiken om miljö, energi och jordbruk finns det behov av utveckling av statistik- och registersystemen, ökad samverkan med landskapsregeringen och branschens aktörer är nödvändig för utvecklingen.

Inom landskapsregeringens hållbarhetsarbete har ÅSUB rollen att tillsammans med tjänstemännen vid landskapsregeringen utveckla ett urval långsiktiga indikatorer för uppföljningen av landskapets hållbarhetsstrategi och –vision.

ÅSUB kommer att förbättra sina analysverktyg som kopplar samman ekonomin och miljön för att möjliggöra policynära studier kring till exempel hur näringslivets anpassning till nya miljökrav påverkar miljöindikatorer och ekonomisk utveckling. Preliminära diskussioner har förts om en uppdatering av ÅSUBs sjöklusterstudie från år 2010. Utvecklingen av konjunkturanalysen med en årligen återkommande fördjupning om ekonomins långsiktiga utveckling fortsätter för att ge den mera kortsiktiga bedömningen tydligare sammanhang.

ÅSUB ämnar även under perioden för programmet fördjupa kunskapen och kompetensen om det åländska samhällets produktivitet utveckling och innovationsverksamhet i den mån resurserna medger.

4.6 Övriga utvecklingsområden och –projekt

Naturligtvis finns det också inom vissa andra statistikområden behov av utveckling för att kunna få fram mera relevanta data, så är fallet t.ex. inom rättsväsende samt inom området finans och försäkring.

Statistisk årsbok är fortfarande mycket efterfrågad och kvarstår därför i pappersformat under den här programperioden och innehållet utvecklas. En målsättning är också utveckling av statistik baserad på koordinater liksom att publicera mera omfattande data i kartformat.

Förnyelsen av hemsidan föranleder vissa förändringar av hur statistiken presenteras på webbplatsen. Statistiken som publiceras i excelformat koncentreras genom att flera tabeller sammanförs till samma dokument där det är möjligt. Publiceringen i databasen utökas med flera och utvecklade tabeller. En ny version av databasverktyget PX-web gör det även möjligt att erbjuda färdiga tabeller från databasen för de uppgifter som är mest efterfrågade. En strävan är att utöka antalet statistiknyheter, också på områden där det i dag inte görs några egna nyhetspubliceringar.

ÅSUB fortsätter att leverera statistik till utomåländska aktörer utgående från överenskommelser och förfrågningar, främst till Statistikcentralen, det nordiska statistiksystemet och FNs statistiska avdelning. ÅSUB bevakar att riktiga, relevanta och aktuella siffror om Åland används och att Ålands status framgår korrekt i samband med att uppgifter publiceras.

I enlighet med tidigare praxis kan ÅSUB utöver ovan presenterade prioriterade områden ta sig an andra utredningsuppdrag där vi har kompetens i metodfrågorna, såvida efterfrågan inom de prioriterade områdena inte fyller ÅSUBs hela kapacitet. Samma kriterier som under föregående programperiod används vid prioritering mellan sådana projekt. Projekt som fyller flera av följande kriterier prioriteras:

- ⊙ projekt inom det samhällsekonomiska området
- ⊙ återkommande projekt (t ex vart 4 eller 5:e år)
- ⊙ projekt som omfattar hela Åland och inte endast någon eller några kommuner/organisationer
- ⊙ projekt som utvecklar ÅSUBs verksamhet, metoder eller kompetens

ÅSUB kommer också i fortsättningen att producera enklare sammanställningar, analyser och utredningar för allmänhetens behov, även om de faller utanför

programmets fokusområden. Slutligen kommer personalen vid ÅSUB även framöver att ge handledning till studerande och forskare som på olika nivåer och inom olika områden efterfrågar vägledning vid metodval och undersökningsdesign för utformning av undersökningar med åländsk anknytning samt leverera data för analyser om det åländska samhället.

5. Organisering av verksamheten och finansieringsstrategi för att förverkliga programmet

En tydlig och genomtänkt organisering av arbetet inom ÅSUB är viktig för verksamhetens styrningen. Inom analys- och forskningsverksamheten organiseras arbetet med utgångspunkt i tydligt avgränsade projekt. För varje enskilt projekt utses en huvudansvarig ledare. De viktigaste målgrupperna identifieras alltid för varje projekt. Målgruppen styr nämligen i stor utsträckning såväl arbetets utformning som formerna för avrapportering och informationsförmedling.

Inom statistikproduktionen är utgångspunkten för den interna organisationen de olika ämnesområden som ÅSUB arbetar med. För varje enskilt ämnesområde finns en ansvarig statistiker som ska se till att den planerade verksamheten inom området förverkligas. För varje huvudområde finns en koordinator som samordnar verksamheten inom respektive område.

Då ÅSUB är en liten organisation utgör nätverksbyggandet en omistlig del i genomförandet av många projekt. De innovativa elementen i analysmetoder, utvecklingen av informationskällorna och datainsamlingen är betydande. I nätverken ingår en rad olika utrednings- och forskningsinstitutioner, statistikmyndigheter samt institutioner inom förvaltning. I dessa för ÅSUB så viktiga nätverk finns åländska aktörer resresenterade, men även aktörer utanför Åland, från Norden, EU och i viss mån även på andra håll i världen.

Sättet att finansiera arbetet vid ÅSUB har stor betydelse för verksamhetens utvecklingsmöjligheter. Finansiärerna representerar samtidigt viktiga användare med stort intresse för resultatet av ÅSUBs insatser, något som självfallet är av betydelse för verksamhetens inriktning, val av frågeställningar, distributionen av resultat etc.

Huvuddelen av statistikproduktionen finansieras via den årliga budgeten från lagtinget. Då statistikproduktionen är ett offentligt myndighetsuppdrag som kräver oberoende och finansiell säkerhet är det svårt att se någon annan form av finansieringsmodell för denna del av verksamheten. Budgetbeviljningen omfattar även de administrativa grundfunktioner, den IT-infrastruktur och den

kompetensutveckling som krävs för att upprätthålla rollen som officiell statistikproducent. I den utsträckning som den här delen av verksamheten kräver investeringar i nya mjukvaror och teknik bör dessa satsningar således täckas av budgeten från lagtinget.

Projekt för externa beställare finansieras däremot i sin helhet av uppdragsgivaren enligt den av direktionen fastslagna avgiftsnivån. Prissättningen ska till den här delen vara gjord på marknadsmässiga grunder. Verksamhetsprogrammet och de övergripande målsättningarna ger ramarna även för uppdragsverksamheten, men den konkreta inriktningen på uppdragen styrs i rätt hög grad av den utifrån kommande faktiska efterfrågan på ÅSUBs kompetens och tjänster samt av de årliga verksamhetsplanerna.

En målsättning för ökad långsiktighet i ÅSUBs produktion och kunskapsutveckling har varit att minska sårbarheten och de riktigt kortsiktiga projekten. Ökad fokus har lagts på återkommande projekt, även projekt som återkommer med flera års mellanrum samt på projekt som faller inom ÅSUBs långsiktigt prioriterade kompetensområden. För att ändå säkerställa beslutsfattarnas mera omedelbara behov av kunskapsunderlag har en ökad användning av ramavtal börjat tillämpas parallellt med ibruktagning av modeller och analysverktyg som kan möta mera kortsiktiga analysbehov inom till exempel lagberedning och landskapsregeringens utvecklingsarbete.

Den långsiktiga projektgenereringen och fokus på större projekt kompletteras av en spridning av uppdragsgivarna såväl inom som utanför Åland. Så har ÅSUB under det senaste året ingått mera långsiktiga avtal dels med landskapsregeringen, dels med forskningsinstitut utanför Åland. På så sätt skapas gynnsammare förutsättning för en verksamhetsutveckling med längre horisont. ÅSUB fortsätter att bygga relationer för att vidareutveckla förtroendet och nätverken i för organisationen relevanta miljöer.

Målsättningar för statistikproduktionen samt målsättningar för analys- och forskningsverksamheten

Målsättningar för statistikproduktionen

I sin roll som officiell statistikmyndighet ska ÅSUB:

- vara den ledande och samordnande aktören i det åländska statistiksystemet
- upprätthålla och utveckla effektivitetsfrämjande kontaktnätverk med andra statistikmyndigheter inom och utanför Norden

Statistikproduktionen ska:

- vara så effektiv som möjligt
- omfatta såväl egenproducerade grunddata (register, insamlingar) som bearbetning och presentation av statistik där andra aktörer framställt basuppgifterna
- ge statistikerna möjlighet att kontinuerligt utveckla ÅSUBs kompetens och följa utvecklingen i omvärlden för att kunna tillämpa de bästa metoderna vid insamling, bearbetning och förmedling av statistik.

Den åländska statistiken ska:

- belysa samhället på ett mångsidigt sätt inom huvudområdena befolkning, miljö, offentlig sektor, samhällsekonomi och näringsliv
- vara relevant, opartisk och hålla hög kvalitet (aktuell, tillgänglig, tillförlitlig och jämförbar).
- uppfylla de krav på offentlig statistik som ställs av FN:s och EU:s statistiksystem
- vara känd och komma till bred användning av olika målgrupper
- vara synlig och tillgänglig i det nordiska och internationella statistiksystemet

Målsättningar för analys- och forskningsverksamheten

ÅSUBs utredningsverksamhet ska:

- bidra till kunskap och kompetens samt till relevant beslutsunderlag för det åländska samhället och de åländska beslutsfattarna.
- så långt som möjligt tillvarata de resultat och data som produceras inom ÅSUBs statistikverksamhet
- samordna, synliggöra och utveckla statistikresultaten genom att sätta dem i ett sammanhang inom ramen för olika utredningsprojekt
- sträva efter att medverka i och även ta ansvar för forskningsprojekt utanför Åland i syfte att stärka ÅSUBs långsiktiga kompetensutveckling samt synliggöra ÅSUB och Åland
- vila på vetenskaplig grund, tillämpa beprövade analysmetoder samt följa vedertagna forskningsetiska regler och rekommendationer
- kombinera god kännedom om åländsk samhällsutveckling med hög akademisk kompetens
- ge utredarna möjlighet att kontinuerligt utveckla sin metod- och sakkompetens för att kunna ge svar på aktuella frågeställningar inom samhällsanalys och ekonomisk utveckling.
- utveckla effektivitetsfrämjande kontaktnätverk med nyckelinstitutioner och -personer inom verksamhetsområdet även utanför Åland
- i syfte att säkra kvaliteten sträva efter att publicera resultat inom fora där de utsätts för vetenskaplig granskning

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomiska-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN

ÅLANDS
STATISTIK
OCH
UTREDNINGSBYRÅ